

fòrum

Jordi Pigem

“La lògica econòmica imperant és insostenible i fomenta les desigualtats socials”

Una conversa amb Lluís Salvadó

Fotografies: Anna Rosenfeld

El filòsof de la ciència Jordi Pigem (Barcelona, 1964) és un dels principals teòrics del decreixement: la defensa de la necessitat de combatre el creixement perpetu perquè no només no aporta més benestar, sinó que sobretot posa en risc la sostenibilitat del planeta.

La visió de Pigem contrasta amb la mirada de l'enginyer industrial i secretari general adjunt d'Esquerra Republicana Lluís Salvadó (La Ràpita, 1969), el qual, confia en el progrés tecnològic i la cooperació internacional per fer front als reptes de la Terra.

Un diàleg àgil i enriquidor fruit de les perspectives diferents sobre el futur del planeta, conduït per la periodista ambiental Maria Josep Picó (Sagunt, 1973).

Maria Josep Picó > Pigem assegura que o bé fem un canvi radical de consciència, mentalitat i prioritats o bé *«anem directes al col·lapse ecològic i social, a través del caos climàtic i el pic del petroli, entre d'altres factors, en algun moment dels propers quinze anys»*.

Lluís Salvadó > No és tan dramàtic des de la meua perspectiva. Hi ha alguns àmbits del medi ambient que requereixen un canvi de cultura, de model econòmic, o ens trobarem en situacions de límit. De fet, jo vinc del Delta de l'Ebre, un territori en regressió del seu litoral, i cada vegada que analitzem la seva evolució ens pregunten: quin trosset ens acabarà quedant? Si no actuem amb contundència i rapidesa, les conseqüències del canvi climàtic poden arribar a ser molt greus per alguns àmbits de la nostra quotidianitat. Hem de ser capaços de reaccionar, tenir esperança en el lideratge ambiental de la Unió Europea, no per consciència ecològica, sinó per responsabilitat amb la humanitat.

Jordi Pigem > Confio plenament en la humanitat. L'ésser humà té capacitats inexhauribles per superar

situacions límit, per sortir-se'n amb èxit de grans reptes. Però és evident que el creixement econòmic està topanant contra els límits del planeta. No podrem seguir gaire més temps així.

Maria Josep Picó > I nosaltres, com a espècie, tenim sostres?

Jordi Pigem > El creixement il·limitat sí és possible en allò que ens fa humans: és il·limitada la nostra capacitat per reorganitzar-nos, per transformar situacions, per a l'aprenentatge constant, la creativitat... Tot i això, estem en una situació insòlita. Tots els ecosistemes estan en crisi: des de l'Àrtic al fons marí i a les selves tropicals. El ritme d'extinció d'espècies animals i vegetals és entre 100 i 1.000 vegades més ràpid que abans de la Revolució Industrial. El 2009 es va publicar l'informe *Planetary Boundaries*,¹ dirigit per Johan Rockström i promogut des de l'Stockholm Resilience Centre. Aquest treball, elaborat per 28 científics de prestigi internacional, identifica nou paràmetres per a l'equilibri

¹ ROCKSTRÖM, Johan (dir.). *Planetary Boundaries* [en línia]. Estocolm: Stockholm Resilience Centre, 2009. Disponible a: <www.stockholmresilience.org>.

Salvadó > Hem de ser capaços de reaccionar, tenir esperança en el lideratge ambiental de la Unió Europea, no per consciència ecològica, sinó per responsabilitat amb la humanitat

planetari, equivalents a paràmetres de la salut humana com la pressió arterial, i afirma que n'hi ha prou amb ultrapassar un d'aquests límits per desencadenar canvis abruptes i irreversibles que farien molt difícil la continuïtat de la vida humana tal com la coneixem. D'aquests nou, n'hi ha dos, la contaminació i la càrrega d'aerosols a l'atmosfera, que no s'han pogut quantificar amb dades prou homogènies. L'estudi va revelar que tres dels set paràmetres restants ja són fora dels seus límits: la concentració de diòxid de carboni [CO₂] a l'atmosfera —la qual no hauria de superar les 350 parts per milió i el 2015 ja ha arribat a 400—, el cicle del nitrogen —afectat per l'ús que en fem en l'agricultura intensiva— i l'extinció d'espècies.

Maria Josep Picó > Dibuixa un escenari apocalíptic...

Lluís Salvadó > Som conscients que els problemes globals requereixen de respostes globals, però també cal de l'aportació particular que hem de liderar des de l'àmbit local. Necessitem, però, la tutela d'organismes internacionals i la direcció a escala europea per articular aquests canvis

tan importants sinó, la situació no es podrà revertir. Catalunya s'ha destacat per una alta consciència ambiental, ens agradaria continuar donant exemple, volem ser els primers de la classe. Tanmateix, és imprescindible tant el lideratge de la Unió Europea com d'una política global.

Fem front a dos reptes de gran magnitud: el canvi climàtic i la conservació de la biodiversitat. I ambdós vessants mostren que quan avancen en la humanització del planeta, algú perd. En el cas de l'escalfament global, la seua afecció molt immediata a l'ésser humà ha fet que aquesta prioritat ambiental s'alineï amb interessos econòmics clars de la Unió Europea i ja tenim mecanismes per a fer-li front com ara la transició energètica, sense perdre garantia d'abastiment i competitivitat. Canviar el model energètic és l'única manera de garantir la competitivitat econòmica d'Europa a mig termini. És evident que l'economia hipocarbònica també genera beneficis al planeta.

Maria Josep Picó > Així, creuen que s'han fet més avanços per controlar les emissions d'efecte hivernacle que per frenar la pèrdua de biodiversitat del planeta.

Lluís Salvadó > Efectivament, aquesta tendència és molt més complexa, sobretot, perquè representa una amenaça menys directa a la nostra supervivència. És més difícil de veure els riscos per a la humanitat i també molt més complicat avançar en aquesta lluita en el vessant econòmic. Ben al contrari, malgrat les alertes internacionals, no hem aconseguit aturar l'extinció d'espècies, només cal veure l'increment d'espècies amenaçades a Europa. Una tendència que s'agreuja amb la fragmentació del territori i també amb la incidència de les espècies invasores, com ara el musclo zebra o el cargol poma que patim a l'Ebre, les quals presenten una resistència superior a les autòctones i n'afavoreixen l'extinció.

Jordi Pigem > Canvi climàtic és un eufemisme que dona a entendre que es tracta d'un canvi gradual. Seria més adient dir-ne caos climàtic. Després de molts anys d'estudis i grans conferències, no hem fet cap progrés significatiu per afrontar la situació. Per això necessitem un canvi radical. Veus molt diverses ho estan demanant. El sociòleg Zygmunt Bauman, a *La riquesa d'uns quants*

*beneficia a tothom?*² denuncia que avui el planeta està sumit en un fonamentalisme devastador, el fonamentalisme del creixement econòmic, i que anem cap al desastre si deixem que les coses segueixin com sempre. Això diu Bauman. Des d'una perspectiva molt diferent, el Papa Francesc, en l'encíclica «Laudato si'»³ fa una crida contundent, sovint amb llenguatge científic, sobre la necessitat que escoltem el clamor de la Terra i dels pobres. Insta a un canvi de consciència i, fins i tot, assenyalava que un observador aliè podria creure que estem preparant el nostre suïcidi. Tant el gran sociòleg com el pontífex demanen més realisme per afrontar la situació. Si ho apliquem a Catalunya, això implica reduir el nostre consum, relocalitzar l'economia i apostar per la sobirania alimentària i energètica.

Maria Josep Picó > Quines vies destacarien per avançar cap a la sobirania energètica?

Lluís Salvadó > Hem anat avançant desenvolupant plans que preveien creixements de la demanda constants, un darrere d'un altre, i això és insostenible. La nostra aposta passa pel canvi cultural, per reduir consums, per incrementar les tecnologies eficients, per diversificar la producció... Tenim clar que la sobirania energètica serà clau per a la competitivitat de Catalunya. Les energies renovables són una de les claus i hem comprovat com el Govern espanyol ha legislat contra els

2 BAUMAN, Zygmunt. *La riquesa d'uns quants beneficia a tothom?* Barcelona: Arcadia, 2014.

3 PAPA FRANCESC. «Laudato si'» publicada a Roma el 18 de juny de 2015 [en línia]. Disponible a: <www.vatican.va>

Salvadó > La població té el poder de decidir el model econòmic que vol. La independència ens aportarà noves eines de transformació per avançar cap a una economia més sostenible

objectius i les autoritats europees en aquesta matèria, tot penalitzant la producció individual de fonts alternatives. Mentrestant, tampoc aposta per la interconnexió amb França. El PP, com a partit conservador, ha generat en aquest àmbit escenaris d'incertesa per a aquells que inverteixen en energia. No sols per a productors solars menuts, sinó també per a grans empreses eòliques. En aquest sentit, Espanya ha actuat com un país del Tercer Món, canviant el model i les normes administratives i posant en risc inversions industrials vinculades al sector sostenible. Per poder revertir la situació ens calen les eines d'un estat propi, poder determinar un marc legal favorable, del contrari, les inversions marxaran per sempre. Aspirem també a la independència energètica; hi tenim un camp enorme per recórrer, sempre amb visió global i tenint en compte que hem d'equilibrar un mix de producció energètica, millorar l'eficiència, reduir els costos i adaptar-nos a les noves tecnologies. La generació solar, per exemple, podria semblar un acte de voluntariat, però els seus costos ja han caigut al voltant d'un 70% en els darrers set anys, amb la qual cosa hi ha molta rendibilitat pendent de ser aprofitada.

Maria Josep Picó > El disseny alternatiu ha de tenir una visió realista amb l'energia nuclear. Com es planteja?

Lluís Salvadó > Hem de ser molt oberts a les noves tecnologies i, efectivament, generar alternatives a les plantes nuclears, preveure la seua caducitat per tenir un altre model possible quan aquestes arriben al final de la seua vida útil.

Jordi Pigem > No tenim cap tecnologia per eliminar la perillositat dels residus radioactius que cada dia generen les centrals nuclears. Són un llegat cancerigen que deixem per milers i milers d'anys a les generacions futures. Això és un desastre ètic sense precedents. Es mantenen les subvencions encobertes a la indústria nuclear, però s'han eliminat els ajuts a energies renovables com l'eòlica, molt més sostenibles i amb més futur. En una economia amb seny tots els productes i serveis, inclosa l'energia, reflectirien en el seu preu el seu cost social i ecològic. La fruita transportada des d'un altre continent mai no seria més barata que els productes ecològics i locals conreats pels

nostres pagesos. Però l'economia funciona sense seny, i s'hi afegeix la pressió de la societat de consum. Hauríem de tenir una visió més àmplia i mirar de ser conscients de l'impacte del nostre consum i de la nostra economia sobre la biodiversitat global i els ecosistemes. Com tots els països del nostre entorn —cosa que no és cap justificació— exportem residus tòxics com els dels aparells electrònics a l'Àfrica i a la Xina. Una dada com la petjada ecològica ens mostra que si tota la humanitat consumís de mitjana el que consumim els catalans, necessitaríem tres planetes. És a dir, per viure de manera sostenible hauríem de consumir tres vegades menys. Qui s'atreviria a posar això en un programa electoral? Per això ens cal un canvi radical de consciència.

Maria Josep Picó > La superació del model consumista ha esdevingut una prioritat en sostenibilitat i urgeix materialitzar aquesta transformació. Sota quina perspectiva?

Lluís Salvadó > Hem de fer passos endavant des de la política i transmetre a la societat les oportunitats que ens aporten el desenvolupament

Pigem > El canvi climàtic és un eufemisme que dóna a entendre que es tracta d'un canvi gradual. Seria més adient dir-ne caos climàtic

de l'economia del país de cara a un futur sostenible. Abans parlàvem de sobirania energètica, ara hem d'abordar la sobirania alimentària. La producció i el subministrament són primordials; tenim la necessitat econòmica d'integrar els nostres pagesos al centre del nostre model de consum, alhora que formen part de la conservació de la nostra biodiversitat i paisatge. Tenim el repte de comptar amb la complicitat de cadenes de distribució del país, compromeses amb el territori. Hem de ser capaços de posar en pràctica aquest missatge acadèmic.

Jordi Pigem > La producció d'aliments, com més de proximitat i ecològica sigui, millor. Catalunya és el país d'Europa amb més conreus transgènics. També n'hi ha a l'Aragó, però allà no hi ha una consciència significativa que siguin un país. Caldria una moratòria sobre els transgènics, en la línia de la ILP que es va presentar al Parlament en el seu moment i va ser rebutjada per CiU, PSC i PP d'una manera molt poc democràtica.

Maria Josep Picó > Les veus científiques no coincideixen amb aques-

ta opinió respecte dels productes genèticament modificats. Tampoc les directrius europees. Mentrestant, la lluita ecologista és suau amb la lacra dels pesticides al camp.

Jordi Pigem > El que dic es basa en converses amb científics de quatre continents i en dotzenes d'estudis científics rigorosos, que tota una sèrie d'interessos creats s'esforcen en ocultar. El que no hi ha és una sola demostració que els transgènics siguin innocus. De fet, l'avenç de la genètica i l'epigenètica està deixant fora de joc la suposada ciència en què es basen els transgènics. Com més avança la investigació, més ens adonem que els gens no són la mena de peces de Lego que voldrien les multinacionals. Són dinàmics i interdependents amb els seus múltiples contextos: el nucli de la cèl·lula, el conjunt de la cèl·lula, el teixit, l'organisme, etcètera. En els transgènics, el que pensàvem que enteníem, no funciona, i el que funciona no sabem per què funciona. Qui vol invertir en una cosa així? Són una manera d'hipotecar la salut del país amb un negoci que fins i tot en termes econòmics acabarà esdevenint ruïnós.

FUNDACIÓ

Salvadó > La sobirania energètica serà clau per a la competitivitat de Catalunya

Lluís Salvadó > La sobirania alimentària requereix aproximar els productes de la terra al ciutadà. La situació actual és que el 70% de la distribució d'aliments està en mans de grans cadenes de distribució que determinen allò que comprem. Per afavorir els productes del país a Catalunya hem de fer una aposta per la tornada al comerç xicotet. El producte de proximitat triomfarà si els canals de distribució són còmplices, però avui el 80% de les grans superfícies no tenen cap interès de país i constitueixen una amenaça de futur per al nostre món agrari. Malauradament, no som conscients que la pèrdua de control en la distribució posa en risc sectors productius importantíssims.

Jordi Pigem > Hi ha d'altra banda opcions personals, que sempre tenen un valor simbòlic i sovint presenten també un valor pràctic. En lloc del gran centre comercial, podem comprar en els mercats locals de pagesos o en cooperatives. De vegades, només gastant una mica més, donem suport al teixit social del nostre entorn i als ecosistemes gràcies als quals vivim, i deixem una millor herència per a les generacions que vindran.

Maria Josep Picó > Amb aquesta decisió també es contribueix a la conservació del paisatge, el manteniment de l'entorn productiu, la consolidació d'unes xarxes socials, la promoció d'una opinió pública crítica...

Lluís Salvadó > La població té el poder de decidir el model econòmic que vol. Tenim la percepció que la independència ens aportarà noves eines de transformació, més enllà del sentiment d'identitat, per avançar cap a una economia més sostenible, perquè serà més competitiva. L'autogovern no és garantia de res, tot i això, serem capaços de millorar el nostre país i aconseguir una consciència ambiental més desenvolupada gràcies a una visió equilibrada del nostre territori, de creixement en xarxa.

Jordi Pigem > De la mateixa manera que ens cal sobirania alimentària i energètica, ens cal sobirania política per tal que el poder sigui més proper al ciutadà.

Maria Josep Picó > A Barcelona, per les seues grans dimensions o per les hipoteques de la pressió urbana,

Pigem > Necessitem un nou indicador de progrés que tingui en compte la satisfacció vital, l'índex d'atur, les desigualtats socials i l'impacte ecològic

ja es percep l'atractiu de molta gent jove per la tornada al món rural amb ritmes de vida més pròxims a la natura.

Jordi Pigem > Relocalitzar la vida en municipis petits comporta un guany. Potser es renuncia a l'oferta cultural de la gran ciutat, però això queda matisat per les noves tecnologies. En els països industrialitzats hi ha un corrent cultural que prioritza la recuperació d'una vida a escala més humana, amb la natura més a prop i amb un metabolisme energètic i ecològic molt més sostenible que el d'una gran ciutat.

Lluís Salvadó > Es tracta també d'avançar en el model de país que volem. En construir una Catalunya amb àrees metropolitanes que transcendeixen a nivell mundial, amb marca i competitives. Però, d'altra banda, aconseguir un territori equilibrat perquè tenim prou recursos per a afrontar-ho tot. I en aquest àmbit les noves tecnologies com ara Internet afavoreixen aquesta tornada al món rural, la qual no implica en cap sentit una pèrdua de qualitat de vida o de serveis bàsics. Un país en xarxa és un país més divers.

Maria Josep Picó > Perquè tampoc no podem oblidar el repte que significa avançar cap a una mobilitat sostenible.

Jordi Pigem > La clau és aprendre a viure millor amb menys. Mobilitat sostenible sí, però relocalitzant l'economia, és a dir, evitant els trajectes innecessaris, com sovint s'escau en l'economia global, de vegades amb importacions creuades dels mateixos productes que poden tenir un sentit econòmic, però són un disbarat ecològic.

També cal canviar els indicadors de progrés. En països com el nostre, el progrés no té res a veure amb l'increment del PIB, la xifra oracular que repeteixen incansablement els noticiaris, que si un quart de punt amunt o un quart de punt avall. La Xina ha multiplicat per quatre el seu PIB, però segons els sociòlegs no hi ha hagut cap guany en la satisfacció vital del conjunt. Unes elits guanyen, la resta perd. Necessitem un nou indicador de progrés que tingui en compte la satisfacció vital, l'índex d'atur, les desigualtats socials i l'impacte ecològic. La lògica econòmica imperant és insostenible i fomenta les desigualtats.

Lluís Salvadó > Aquesta meta és a llarg termini perquè el canvi és lent. Si mirem l'àrea de Barcelona tenim necessitats imperioses que passen perquè el transport públic millori competitivitat. S'han d'impulsar inversions puntuals per guanyar intermodalitat i interconnectivitat. Tenim una agenda d'inversions micro, imprescindibles per a interconnectar el transport metropolità, les mercaderies al port i, a poc a poc, incentivar empreses i ciutadans pel transport públic. També cal avançar cap a la lògica metropolitana en altres entorns com ara Tarragona-Reus o Girona. En aquest mateix sentit, si anem al cas del sector de l'automòbil elèctric ens trobem amb el mateix. Podem ser líders en aquesta indústria, millorar-ne l'eficiència i transmetre a curt termini l'oportunitat. Tanmateix, hem d'avançar en altres peces clau, com ara l'ús ferroviari de mercaderies, ja que actualment el 97% del seu transport es fa per carretera i el cost en petroli i ambiental és inassumible.

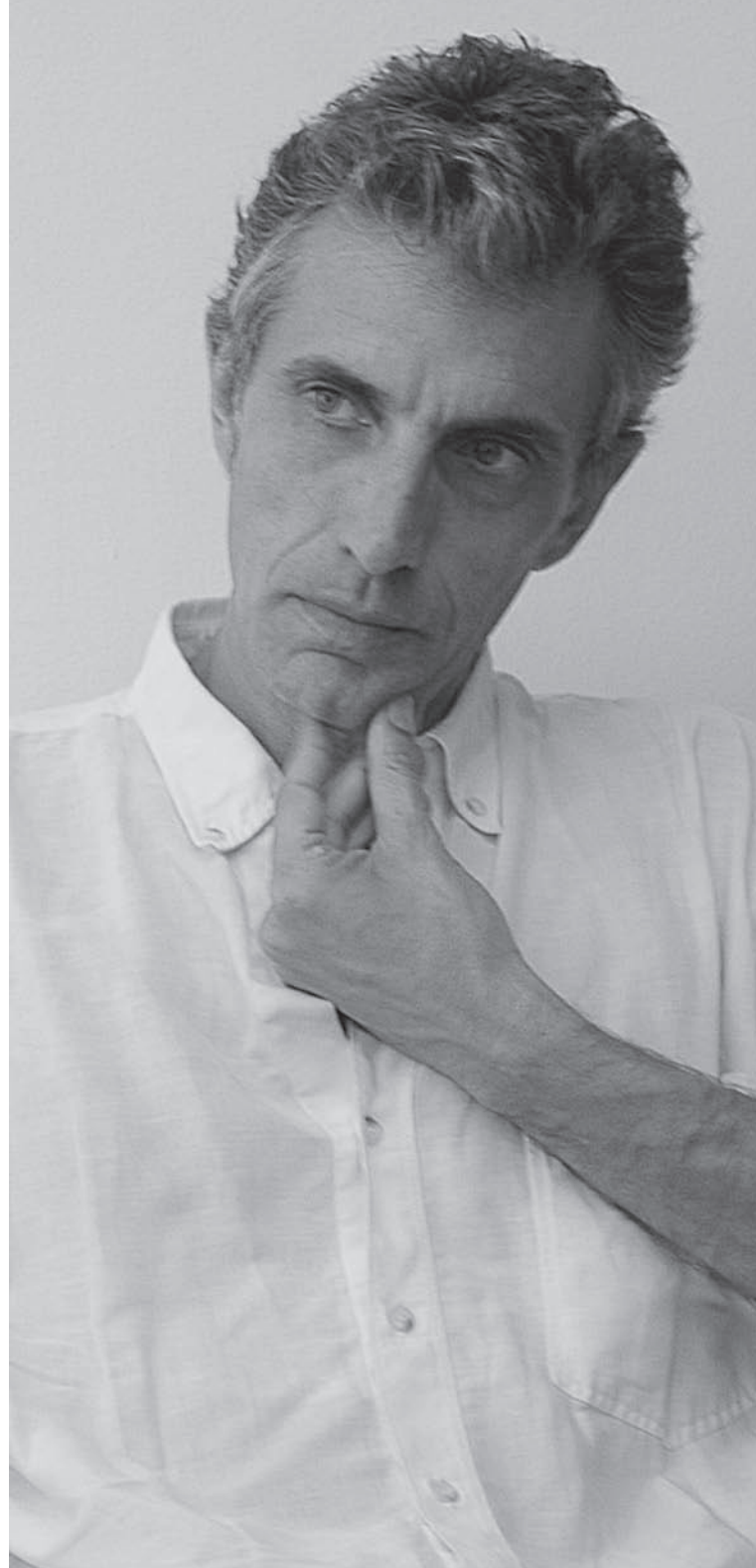
Maria Josep Picó > A la nostra societat impera l'optimisme tecnològic i el cotxe elèctric s'ha presentat com un antídote. Què en pensem d'aquesta gran promesa verda?

Jordi Pigem > El cotxe elèctric té uns enormes requeriments materials i energètics. Estem arribant al zenit d'alguns metalls que es requereixen per a la seva fabricació. I d'on sortiria aquest plus d'electricitat? Ens cal canviar les nostres prioritats, inclosa la identificació que es feia al segle XX entre automòbil i llibertat. L'optimisme tecnològic que esmentes és un dels miratges que ens impedeixen observar la realitat. Creiem, o ens volen fer creure, que per a tot problema sempre hi haurà una solució tecnològica, però moltes suposades solucions tecnològiques generen nous problemes, que requereixen noves solucions, que generen nous problemes. I això no ens porta al progrés, sinó al col·lapse.

Hi ha, d'altra banda, opcions com el residu zero, o el disseny del bressol al bressol —el *cradle to cradle*, en llengua anglesa—, en què es troba la manera d'aprofitar els residus d'una activitat com a matèria primera pel bé comú.

Lluís Salvadó > El vehicle elèctric també aporta oportunitats per al sistema productiu, la innovació, la recerca i, en definitiva, una oportunitat econòmica per al nostre país. Hem de saber afrontar aquesta transformació energètica amb tot l'impuls.

Jordi Pigem > La transformació energètica més gran és la de la nostra energia interior. Un nord-americà que conec, Paul Hawken, va calcular que al món hi ha dos milions d'ONG locals treballant de manera altruista per qüestions d'ecologia, justícia social i drets dels pobles indígenes. És com si fossin part del sistema immunitari de la Terra, davant les amenaces a la salut i la integritat del planeta.

Pigem > Consumim més que mai, i no sembla que siguem més feliços

Lluís Salvadó > També és cert que a Catalunya tenim milers de persones en plataformes que intenten aconseguir un país millor. Només a les terres de l'Ebre en tenim unes quantes, com ara la coordinadora crítica amb el trasvasament de l'Ebre, la que està en contra del projecte Castor, els residus d'Ascó... Tot i això, hem d'assumir que a vegades la gent més compromesa amb el medi ambient és aquella que també es manifesta contra la construcció d'un parc eòlic i, sobretot, naix del malestar en contraposició a actuacions pròximes, el fenomen Nimby, el «*Not in my backyard*» i no tant per la conciliació de mecanismes globals.

Maria Josep Picó > Per afrontar la superació de la crisi s'està apel·lant a la reindustrialització de l'economia i a l'aposta pels sectors d'alt valor afegit.

Lluís Salvadó > La reindustrialització és possible i la nostra indústria pot tornar a ser competitiva perquè s'estan revertint situacions de deslocalització, d'allunyament de la producció i el consum, sense renunciar a les exigències ambientals. El motiu és que el conjunt de costos

s'ha redistribuït atès l'increment d'eficiència en energia o transport, la pèrdua de pes del cost laboral. I no em referisc a la precarització laboral; anem a guanyar competitivitat gràcies a la innovació, no a costa de les persones. Posar tots els nostres esforços en promoure sectors d'alt valor afegit, a través de la recerca i la innovació, constitueix una oportunitat de futur. I ens agradaria estar millor posicionats. Hem fet avanços, tenim estructures de recerca competitives, tenim una producció investigadora de qualitat, però ens cal millorar en patents, transferència tecnològica... Però disposem d'un potencial enorme com a país i hem de donar encara més valor a aquestes activitats, les quals millorarem amb la sobirania política.

Jordi Pigem > La reindustrialització, però, en gran mesura significa seguir fent el mateix. Un gran sociòleg com Bauman i el Papa Francesc, entre molts d'altres, mostren que ens cal una transformació molt més profunda i no simples reformes. Hem d'alliberar-nos de la tirania de les elits financeres i els interessos creats, i posar el planeta i les persones en el centre.

Maria Josep Picó > Tradicionalment, la ciència ha estat considerada com una eina imprescindible pel progrés de Catalunya. Encara que aporte resultats a mitjà i llarg termini, la recerca continua sent un element primordial?

Lluís Salvadó > Amb el programa ICREA⁴ hem estat capaços de captar cervells, concentrar centres de recerca i ser competitius en un nou context, on el finançament és d'origen europeu i requereix teixir sinergies i guanyar dimensió. En aquest sentit, el pol biomèdic de Barcelona és un magnífic exemple. El progrés de Catalunya passa inexorablement per la seua recerca. La identificació de clústers, prioritzar inversions, formar personal qualificat i impulsar una transferència tecnològica a sectors de teixit industrial productiu ben estructurats. Hem de recuperar la innovació des del Departament d'empresa.

Jordi Pigem > Catalunya té una gran tradició científica. Però cal superar el reduccionisme que encara impregna bona part de la pràctica científica.

⁴ Acrònim d'Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats.

Salvadó > No estem ací per canviar la bandera sinó per canviar la societat

Això implica, per exemple, avançar cap a una biologia postdarwinista i postgenòmica, com ja s'està fent en la recerca més puntera a Europa i Amèrica.

Maria Josep Picó > Tanmateix, la biodiversitat requereix una recerca bàsica dels ecosistemes amb menys aplicació als sectors productius.

Jordi Pigem > Paradoxalment tenim més coneixements que mai sobre els ecosistemes i les espècies, però no l'apliquem. També consumim més que mai, i no sembla que siguem més feliços. Amb les dades sobre la taula les perspectives són fosques, però la capacitat humana per transformar-nos i adaptar-nos a situacions inesperades és enorme. Confio en aquesta capacitat per transformar la nostra vida i el nostre país.

Lluís Salvadó > Sense cap dubte un millor coneixement del nostre entorn té aspectes positius i ha d'inspirar un desenvolupament més sostenible. A Europa tenim indicadors positius, encara que ens queden molts fronts oberts, com ara la necessitat imperiosa de la transició de model energètic.

Maria Josep Picó > Serà més sostenible la Catalunya independent?

Lluís Salvadó > Estic convençut que sí.

Jordi Pigem > Com més capacitat autogestionar-nos, més possibilitats tindrem d'avançar cap a models més ecològics i socialment més justos. Però ens caldrà desempallegar-nos de molts dels miratges que avui ens enlluernen, com els de la tecnocràcia i la societat de consum.

Lluís Salvadó > No estem ací per canviar la bandera sinó per canviar la societat. ■

JOSE

